

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างภาษีที่เหมาะสมของคิว

Due (1975 อ้างใน อรรถ ธรรม โน, 2518) ได้มีแนวความคิด โครงสร้างภาษีที่เหมาะสมกับประเทศกำลังพัฒนาว่าควรมีลักษณะดังนี้

เป็นโครงสร้างภาษีที่ช่วยลดการบริโภคที่ไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมการออมทรัพย์ และส่งเสริมการลงทุนในกิจกรรมที่เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นโครงสร้างที่ภาระภาษีไปตกอยู่กับบุคคลที่มีรายได้สูง บุคคลที่บริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย รวมทั้งบุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน

โครงสร้างภาษีควรมีความยืดหยุ่น รับกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งสามารถช่วยลดการขาดดุลการค้าและลดการขาดดุลการชำระเงิน โดยการกำหนดโครงสร้างภาษีที่ลดการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยและกระตุ้นการส่งออกสินค้า

โครงสร้างภาษีจะต้องสอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนประสิทธิภาพของการบริหารภาษี ทำให้รัฐบาลสามารถจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย

โครงสร้างภาษีควรสนับสนุนการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และลดผลกระทบของภาษีหน่วยสุดท้ายให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ภาษีที่จัดเก็บจากรายได้ไม่ควรกำหนดอัตราภาษีหน่วยสุดท้าย (Marginal tax rate) ไว้สูงเกินไป เพราะจะเป็นการทำลายแรงจูงใจในการทำงานเนื่องจากจะเกิดผล 2 ประการ คือ 1) ทำลายการลงทุน ด้านแรกจำนวนทุนที่เหลือสำหรับการลงทุนน้อยเกินไป การลงทุนใหม่ก็จะน้อยลงด้วยเพราะอัตราผลตอบแทนต่ำลงอาจจะไม่คุ้มกับการเสี่ยง 2) ประชาชนจะหันไปใช้เวลาในการพักผ่อนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผลได้สุทธิจากการทำงานจะต่ำเกินไปประชาชนจะเลือกพักผ่อนแทน แต่การพักผ่อนมากขึ้นจะไม่เป็นประโยชน์ต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของโครงสร้างภาษีของมัสเกรฟ

Musgrave (1969, อ้างในอรุณ ชรรณ โน, 2518) เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่กำหนดโครงสร้างภาษีได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านการเมืองและสังคม พิจารณาในรายละเอียดได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อพัฒนาการของโครงสร้างภาษีจำแนกออกได้ 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไปตามระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจ ลักษณะของฐานภาษี (Tax Base) ก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย และการจัดการเกี่ยวกับระบบรายรับของรัฐบาลก็จะเปลี่ยนแปลงเช่นกัน

ประการที่สอง วัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ (Economic Objectives) ของนโยบายภาษีจะเปลี่ยนแปลงไปตามระดับขั้นของการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยทางเศรษฐกิจ Musgrave ได้แบ่งการพัฒนาเศรษฐกิจออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก (Early period) และระยะหลัง (Later Period)

ในระยะแรก เป็นระยะที่ประเทศยังมีระดับรายได้ต่ำ โครงสร้างทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวจำกัดโครงสร้างของระบบภาษี ภาษีที่สำคัญเป็นภาษีที่จัดเก็บจากภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ภาษีที่ดิน ส่วนภาษีที่จัดเก็บจากภาคเศรษฐกิจนอกการเกษตรนั้น เนื่องจากอุตสาหกรรมโรงงานมีขนาดเล็กธุรกิจการขายปลีกค่อนข้างแคบทำให้ฐานภาษีสรรพสามิต และฐานภาษีการขายมีขนาดเล็ก ภาษีที่จัดเก็บจากภาคเศรษฐกิจการเกษตรจัดเก็บได้น้อยมาก รัฐบาลจึงต้องพึ่งรายรับจากรัฐวิสาหกิจเป็นสำคัญ ส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแม้จะมีการจัดเก็บอยู่บ้างก็มิได้อาศัยฐานที่ใช้ได้ทั่วไป แต่เป็นภาษีที่ประเมินแยกจากกันตามแหล่งของรายได้ มิใช่เป็นภาษีเงินได้ส่วนบุคคลที่ประเมินจากเงินได้ทั้งหมดที่ได้รับ ภาษีจากรายได้ที่จัดเก็บได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมักเป็นภาษีรายได้ที่จัดเก็บจากเงินเดือนและค่าแรงของข้าราชการ พนักงานของบริษัทใหญ่ ๆ ส่วนการจัดเก็บภาษีเงินได้ขององค์กรธุรกิจ เนื่องจากมีความยากลำบากในการประเมินรายได้ขององค์กรธุรกิจจึงต้องกำหนดอัตราภาษีจากยอดขาย ทำให้ภาษีที่จัดเก็บจากรายได้ขององค์กรธุรกิจมีความสัมพันธ์กับยอดขาย ดังนั้นจึงมีลักษณะเหมือนภาษีขาย ภาษีที่จัดเก็บจากรายได้ของนิติบุคคลมักจัดเก็บได้เฉพาะกิจการในรูปบริษัทใหญ่ซึ่งมีอยู่น้อยราย และส่วนมากเป็นของชาวต่างประเทศ ส่วนผู้มีรายได้สูง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีรายได้จากทุน ซึ่งประเทศต่าง ๆ ไม่มีการประเมินภาษีรายได้จากทุน (Capital Income) จึงทำให้โครงสร้างภาษีมีความไม่เป็นธรรมอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดของการเก็บภาษีเงินได้ ซึ่งเกิดจากปัญหาทางด้านบัญชี การบริหารภาษี และการหลีกเลี่ยงภาษีตลอดจนการลงโทษผู้หลีกเลี่ยงภาษีทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องพยายามพัฒนาระบบภาษีของตนเอง

ทำให้สามารถทำรายรับจากแหล่งต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้มีการประเมินภาษีได้โดยตรงได้มากขึ้น และสามารถใช้มาตรการทางด้านบริหารการจัดเก็บได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ระบบภาษีที่มีคุณสมบัติดังกล่าว เป็นระบบภาษีที่จัดเก็บภาษีจากสินค้าจากการค้าต่างประเทศ ได้แก่ ภาษีสินค้าขาออก และภาษีสินค้าขาเข้า โดยจัดเก็บภาษีจากสินค้าฟุ่มเฟือยในอัตราสูง (เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานความเป็นอยู่) และเนื่องจากการหลีกเลี่ยงภาษีที่เก็บจากการค้าต่างประเทศทำได้ยาก ทำให้ระบบภาษีก่อนข้างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่าความพยายามที่ไร้ผลในการจัดเก็บภาษีจากรายได้ในอัตราก้าวหน้า

ในระยะหลัง ซึ่งเป็นระยะที่องค์กรทางเศรษฐกิจได้พัฒนามากขึ้น ธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตและการขายตัว ตลอดจนการขายตัวในการจ้างงาน การใช้เงินตราประกอบกับการปรับปรุงทางด้านจัดการ และการบัญชีขององค์กรธุรกิจ มีผลทำให้สามารถปรับปรุงการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล ตลอดจนภาษีอ้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ฐานภาษีกว้างขึ้นกว่าเดิม และสัดส่วนของภาษีทางตรงต่อรายรับภาษีทั้งหมดเพิ่มขึ้น ในระยะหลังนี้ แม้รัฐบาลมีทางเลือกที่จะจัดเก็บภาษีต่าง ๆ มากขึ้นก็ตาม แต่ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มความยุ่งยาก สลับซับซ้อนทางด้านกฎหมายและการกำหนดรูปแบบของสถาบันซึ่งเป็นผู้รับรายได้หรือเป็นผู้ใช้จ่าย ดังนั้นแม้ว่านักวางแผนภาษีอาจไม่ประสบปัญหาข้อจำกัดทางด้านฐานภาษี แต่มักประสบปัญหาและมึนงงที่ไม่รู้จบสิ้นเกี่ยวกับการแก้ไขพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และให้ทันกับวิธีการใหม่ ๆ ในการหลบเลี่ยงภาษีของผู้เสียภาษีอากรต่าง ๆ

2) ปัจจัยทางการเมืองและสังคม Musgrave มีความเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับการเปลี่ยนแปลงใน โครงสร้างภาษีและมาตรฐานของภาษีที่เป็นธรรม มักจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกเครื่องมือภาษีที่เหมาะสม มาตรฐานของภาษีที่เป็นธรรมมีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาของสังคมในขณะนั้น เช่น ปรัชญาของความเสมอภาค เป็นปัจจัยสำคัญที่อยู่เบื้องหลังของการเกิดระบบภาษีแบบก้าวหน้า โครงสร้างภาษีในระยะสังคมสมัยใหม่ มักเป็นโครงสร้างภาษีทางตรงที่มีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษีจัดเก็บจากเงินได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากสังคมศักดินาเป็นสังคมนายทุน ทำให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงฐานภาษีจากทรัพย์สินมาเป็นรายได้ ส่วนภาษีอื่น ๆ เช่น ภาษีที่จัดเก็บจากฐานการบริโภคมิได้เป็นภาษีที่มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีแบบก้าวหน้า แม้ว่าจะได้จัดเก็บภาษีสินค้าฟุ่มเฟือยในอัตราที่สูงกว่าแล้วก็ตาม แต่ถ้าฐานภาษีส่วนใหญ่ยังขึ้นอยู่กับภาษีสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ผลที่มีต่อการกระจายรายได้ก็ยังเป็นแบบถอยหลัง ดังนั้น การพัฒนาโครงสร้างภาษีแบบก้าวหน้าจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีการจัดเก็บภาษีจากรายได้และมีการจัดเก็บภาษีทางตรงให้มากขึ้นแทนภาษีทางอ้อม

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพ

การวัดประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากร สามารถวัดได้หลายทางด้วยกันที่นิยมมากคือ ใช้ดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีอากร (tax effort) โดยเปรียบเทียบระหว่างตัวเลขที่จัดเก็บได้จริงกับตัวเลขประมาณการ (ริงสรร์ค ธนะพรพันธุ์, 2527: 201-203) ตามสมการดังนี้

$$E = (T/Y) / (\hat{T}/Y)$$

โดยที่ E = ดัชนีความพยายามในการเก็บภาษี

T = รายได้ภาษีอากรที่จัดเก็บได้จริง

\hat{T} = รายได้ภาษีอากรที่คาดว่าจะเก็บได้

Y = รายได้ประชาชาติ

T / Y = สัดส่วนของภาษีอากรที่จัดเก็บได้จริงต่อรายได้ประชาชาติ

\hat{T} / Y = ประมาณการสัดส่วนของภาษีอากรต่อรายได้ประชาชาติหรือสมรรถวิสัยในการจัดเก็บภาษี

ค่าความพยายาม (E) ที่คำนวณได้ถือเป็นเครื่องชี้วัดผลการจัดเก็บภาษีอากรตามหลักเกณฑ์ดังนี้

ค่า E = 1 แสดงว่าความพยายามในการจัดเก็บภาษีอยู่ในระดับปกติหรือระดับที่ยอมรับได้

ค่า E > 1 แสดงว่าความพยายามในการจัดเก็บอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ

ค่า E < 1 แสดงว่าความพยายามในการจัดเก็บอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติต้องมีการแก้ไขปรับปรุง

ดังนั้น ความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากร จึงแสดงถึงความมีประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากรที่เหมาะสมของหน่วยจัดเก็บ

2.2 สรุปสาระสำคัญจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้สรุปสาระสำคัญจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โครงสร้างการจัดเก็บภาษี ประเภทภาษีที่สำคัญ รวมทั้งการศึกษามาตรการภาษีที่สำคัญ การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี การวิเคราะห์ความสามารถในการทำรายได้ให้แก่รัฐและ ความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กัญญา สุวรรณเสมอ (2533) ศึกษาถึงความพยายามในการจัดเก็บภาษีสรรพากรของ จังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ในปี 2525 และ ปี 2529 เฉพาะภาษีอากรรวม ภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีการค้า โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความพยายามในการ จัดเก็บภาษีของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยกำหนดให้ความพยายามในการจัดเก็บภาษีอากร คือ อัตราส่วนระหว่างภาษีที่เก็บได้จริงกับภาษีที่ควรจะได้ ซึ่งคำนวณ โดยอาศัยค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอยของตัวแปรทางเศรษฐกิจสำหรับแต่ละจังหวัด โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิของหน่วยงานที่จัดเก็บ ภาษีสรรพากรของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ผลการศึกษา ปรากฏว่าหน่วยจัดเก็บของจังหวัด ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ใช้ความพยายามสูงกว่าปกติ ในการจัดเก็บภาษีสรรพากร ในแต่ละประเภทภาษี พร้อมกับเสนอแนะว่าในการศึกษาต่อไป ควรมีการขจัดผลการจัดเก็บภาษีที่เกิดจากการใช้อิทธิพล ของมาตรการภาษีทางการคลังออกจากข้อมูลที่จะศึกษาก่อน

ชาวเรศ บุญจันทร์ (2535) ศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของภาษีอากรในด้านความ สามารถในการทำรายได้ให้แก่รัฐและความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รวมทั้ง ผลการใช้มาตรการภาษีอากรว่า สามารถบรรลุผลในการเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐหรือไม่ โดยใช้ข้อมูล ทุติยภูมิรายปี เกี่ยวกับรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ตั้งแต่ ปีงบประมาณ 2523—2533 วิเคราะห์หาค่าความไหวตัวของภาษีอากรต่อรายได้และความยืดหยุ่น ของภาษีอากรต่อรายได้ครอบคลุมทุกประเภทภาษี การประมาณการหาค่าความไหวตัวและค่าความ ยืดหยุ่นประมาณค่าโดยวิธี Ordinary Least Squares และวิธีขจัดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง มาตรการภาษีออกจาก การเปลี่ยนแปลงของรายได้ภาษีอากร โดยรวม ใช้วิธี Dummy Variable Method ผลการศึกษาพบว่า ทุกประเภทภาษีไม่ว่าจะแยกเป็นรายประเภทภาษีหรือภาษี อากรรวมมีความไหวตัวและค่าความยืดหยุ่นมากกว่า 1 ทั้งหมด แสดงว่า ระบบหรือโครงสร้างภาษี มีความสามารถ ทั้งด้านการทำรายได้ให้แก่รัฐและด้านการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ส่วนผล ของการใช้มาตรการทางภาษีที่ใช้ในแต่ละประเภทภาษีสามารถบรรลุผลในการทำรายได้ให้แก่ รัฐเพิ่มขึ้น ยกเว้น ภาษีเงินได้นิติบุคคลและอากรขาเข้า แต่เมื่อวิเคราะห์ผลการใช้มาตรการภาษีอากร รวมทั้งระบบ การใช้มาตรการภาษีไม่บังเกิดผลในการช่วยให้รายได้ของรัฐเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

ทัศนีย์ สิงหนาท (2545) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของภาษีสรรพากรต่อการทำรายได้ให้รัฐ และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างที่สำคัญของระบบภาษีสรรพากร เพื่อวิเคราะห์บทบาทของภาษีสรรพากรในด้านความสามารถในการทำรายได้ให้รัฐ และเพื่อวิเคราะห์บทบาทของภาษีสรรพากรด้านความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยใช้ข้อมูลสถิติภูมิรายปีตั้งแต่ปีงบประมาณ 2530-2544 ได้แก่ ข้อมูลการจัดเก็บภาษีและข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างระบบภาษีสรรพากรพบว่า ภาษีมูลค่าเพิ่มมีค่าสัดส่วนต่อภาษีสรรพากรรวมและค่า สัดส่วนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สูงสุด รองลงมาคือ ภาษี เงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามลำดับ และจากค่าสัดส่วนแต่ละประเภทภาษีต่อ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศพบว่า ค่าสัดส่วนของภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและลดลงสอดคล้องตามการเจริญเติบโตและถดถอยทางเศรษฐกิจ สำหรับค่าสัดส่วนของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย และค่าสัดส่วนของ ภาษีมูลค่าเพิ่มต่อภาษีสรรพากรมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ในช่วงเศรษฐกิจมีการขยายตัว แต่กลับมี สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ สาเหตุเนื่องมาจากการใช้มาตรการภาษีของรัฐเพื่อเพิ่ม รายได้ให้เพียงพอกับความจำเป็นในการใช้จ่ายของรัฐ

แสงจันทร์ พิทักษ์กำพล (2545) ศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อวิเคราะห์ค่าความสามารถในการเสียภาษีของผู้เสียภาษีใน แต่ละจังหวัด เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีโดยการหาค่าดัชนีความพยายามเป็น รายจังหวัด โดยใช้ข้อมูลสถิติภูมิของกรมสรรพากรระหว่างปีงบประมาณ 2535-2542 และวิเคราะห์ ค่าความสามารถในการเสียภาษีด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดสมการให้ความ สามารถในการเสียภาษีของแต่ละจังหวัดขึ้นอยู่กับรายได้จังหวัดในสาขาการผลิตต่าง ๆ จากนั้น จึงนำค่าความสามารถที่ประมาณได้ไปคำนวณค่าดัชนีความพยายามซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่าง สัดส่วนของภาษีที่จัดเก็บได้จริงกับสัดส่วนของภาษีที่คาดว่าจะจัดเก็บได้ ดังนั้น ค่าดัชนีจึงเป็น เกณฑ์ที่จะชี้วัดว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความพยายามในการจัดเก็บภาษีเป็นเช่นใด เมื่อเปรียบเทียบกับ ค่าความสามารถ ผลการศึกษาปรากฏว่าค่าความสามารถในการเสียภาษีสรรพากรของจังหวัดต่าง ๆ จะถูกกำหนดโดยสัดส่วนรายได้จังหวัดสาขาต่าง ๆ แตกต่างกัน และมีค่าความสามารถอยู่ในเกณฑ์ต่ำ คือ มีภาษีที่คาดว่าจะจัดเก็บได้เพียงประมาณร้อยละ 2-3 ของ GDP สำหรับค่าดัชนีความพยายามใน การจัดเก็บภาษีมียุทธวิธีใกล้เคียงกันและอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่า 1 เล็กน้อยไปจนถึงสูงกว่า 1 เล็กน้อย

วชิรา หล้าประมุล (2546) ศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงมาตรการภาษีในช่วงที่ศึกษา 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากร 3) เพื่อศึกษาประเภทภาษีที่สำคัญที่ทำรายได้ให้สำนักงานสรรพากรจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540 - 2545 ทำการศึกษารายได้หลัก โดยใช้ดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีอากรเปรียบเทียบกับประมาณการ ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษีสรรพากร พบว่าเวลาที่ทำการศึกษา การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีส่วนสูงกว่าการจัดเก็บภาษีทุกประเภท โดยมีสัดส่วนการจัดเก็บภาษี อยู่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากร พบว่า จัดเก็บได้ต่ำกว่าประมาณการ ในปีงบประมาณ 2540-2543 และจัดเก็บได้สูงกว่าประมาณการในปีงบประมาณ 2544-2545 เมื่อพิจารณาสัดส่วนผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรต่อประมาณการและมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) พบว่าการจัดเก็บภาษีและประมาณการมีส่วน โดยเฉลี่ยร้อยละ 2.88 และ 3.03 โดยสัดส่วนผลการจัดเก็บเทียบกับประมาณการและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มีสัดส่วนการจัดเก็บได้ภาษีสรรพากรและประมาณการ โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 0.04 และ 0.05 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เมื่อพิจารณาการจัดเก็บภาษีเทียบกับอัตราค่าจ้างและต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีแล้ว สามารถจัดเก็บภาษีโดยเฉลี่ยได้ 8.079 ล้านบาทต่ออัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ 1 คน โดยมีต้นทุนการจัดเก็บคนละ 2.41 บาทต่อเงินภาษี 100 บาท และประเภทภาษีที่มีความสำคัญคือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีเงินได้นิติบุคคล

นิสาร์ตน์ กันทะวงษ์ (2546) ศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตของสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของภาษีสรรพสามิต 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต 3) เพื่อศึกษาความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความสามารถในการทำรายได้ให้รัฐของภาษีสรรพสามิต พบว่า ภาษีสรรพสามิตส่วนใหญ่เป็นรายได้จากภาษีสุราและเงินผลประโยชน์ โดยที่จังหวัดเชียงใหม่และอุดรดิตถ์ มีสัดส่วนการจัดเก็บภาษีดังกล่าวมากที่สุด รองลงมาคือภาษีเครื่องดื่ม และภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน ตามลำดับ สำหรับภาษีอื่นมีส่วนต่อรายได้ภาษีสรรพสามิตรวมน้อยมาก ผลการศึกษาประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตรวม พบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย งบประมาณ และอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต มีประสิทธิภาพทุกปี ยกเว้นในปีงบประมาณ 2541 และ 2543

มยุรี สุรินทร์ (2546) ศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของกรมสรรพากรกับรายได้ประชาชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากรระหว่างปี 2523-2545 และ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาษีของกรมสรรพากรกับรายได้ประชาชาติ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ โดยจะศึกษาในภาพรวมและแยกเป็นรายประเภทภาษีอากร ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาษีสรรพากรรวมและรายได้ภาษีประเภทต่าง ๆ กับรายได้ประชาชาติ และองค์ประกอบของรายได้ประชาชาติด้านต่าง ๆ จะใช้สมการถดถอยในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ โดยมีแบบจำลองที่ใช้ศึกษา 5 แบบ ผลการศึกษาพบว่า การใช้ข้อมูลรายปีให้ผลการวิเคราะห์ที่ดีกว่าการใช้ข้อมูลรายไตรมาส และพบว่ามีแบบจำลอง 3 แบบที่ให้ผลการวิเคราะห์ได้ดี ซึ่งความผันแปรของรายได้ประชาชนและองค์ประกอบของรายได้ประชาชาติสามารถอธิบายความแปรปรวนของรายได้ภาษีสรรพากรรวมและรายได้ภาษีประเภทต่าง ๆ ของกรมสรรพากรได้ดีและมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และมูลค่าของผลผลิตภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร จะเห็นว่ารายได้ภาษีสรรพากรรวมและจำแนกเป็นรายประเภทภาษีต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และผลการศึกษาโครงสร้างการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากรที่ใช้ข้อมูลรายปีภาษีพบว่า ภาษีที่มีสัดส่วนต่อภาษีสรรพากรรวมคือ ภาษีการค้า(ภาษีมูลค่าเพิ่ม), ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ยรรยง คงกิจ (2547) ศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่เชียงใหม่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดเก็บภาษีสรรพากรและศึกษาถึงประเภทภาษีที่สำคัญที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่เชียงใหม่ 2 สามารถจัดเก็บได้ 2) เพื่อศึกษาอัตราการเติบโตของการจัดเก็บภาษีอากร และ 3) เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีสรรพากร โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิตั้งแต่ปีงบประมาณ 2539-2546

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษีสรรพากร พบว่า การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีสัดส่วนสูงสุดของผลการจัดเก็บรวม แต่มีสัดส่วนลดลงตามลำดับขณะที่สัดส่วนของการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพิ่มขึ้นแทน

ผลการศึกษาประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรเมื่อเปรียบเทียบกับประมาณการ พบว่ามีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีสรรพากรรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ มีเพียงภาษีเงินได้นิติบุคคล, ภาษีมูลค่าเพิ่ม และรายได้อื่น ๆ เท่านั้นที่มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ ส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา, ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ และเมื่อเปรียบเทียบกับผลการจัดเก็บของกรมสรรพากรและผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด(GPP) พบว่ามีอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลการ

จัดเก็บรวมสูงกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลการจัดเก็บของกรมสรรพากรและผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด(GPP) และเมื่อเปรียบเทียบผลการจัดเก็บภาษีต่ออัตรากำลังเจ้าหน้าที่ พบว่าจัดเก็บภาษีโดยเฉลี่ยได้ 2.612 ล้านบาทต่อปีต่อเจ้าหน้าที่ 1 คน เสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อการจัดเก็บภาษี 100 บาท คนละ 7.738 บาท

ในส่วนของผลการศึกษาดัชนีความยืดหยุ่นและความไหวตัวของภาษีสรรพากร พบว่าภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม และอากรแสตมป์ ค่าสัมประสิทธิ์ของความยืดหยุ่นและความไหวตัวมีค่ามากกว่า 1 ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวของภาษีสรรพากรรวมมีค่าน้อยกว่า 1

2.3 ระเบียบวิธีการวิจัย

2.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดังนี้

ข้อมูลภายในหน่วยงานกรมสรรพากร ประกอบด้วย

1. ข้อมูลผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง จากรายงานสถิติผลการจัดเก็บภาษีสรรพากร โดยรวบรวมไว้ในแต่ละปีงบประมาณ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538-2547

2. ข้อมูลประมาณการรายได้ภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง ในแต่ละปีงบประมาณที่กรมสรรพากรกำหนด ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538-2547

3. ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสำคัญของระบบภาษีสรรพากร จากเอกสารรายงานประจำปีของกรมสรรพากร หนังสือสรรพากรศาสตร์ วารสารต่างๆ และจากสื่อสิ่งพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ โดยการสืบค้นจากเว็บไซต์กรมสรรพากร [http:// www.rd.go.th](http://www.rd.go.th) และมาตรการทางด้านคลัง สืบค้นจากเว็บไซต์ธนาคารแห่งประเทศไทย <http:// www.bot.co.th>

ข้อมูลภายนอกหน่วยงานกรมสรรพากร มีดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดลำปาง(Gross Provincial Product : GPP) จากสถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดที่มีมาจากระบบฐานข้อมูลเศรษฐกิจและสังคมโดยการสืบค้นจากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [http:// www.nesdb.go.th](http://www.nesdb.go.th) และจากการสืบค้นจากเว็บไซต์ของจังหวัดลำปาง <http:// www.lampang.go.th>

2. ข้อมูลเศรษฐกิจการค้าการค้ำระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

3. ข้อมูลเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจ และข้อมูลผลิตภัณฑ์รายได้ต่างๆ จากเอกสารธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคเหนือ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดลำปาง หอการค้าจังหวัดลำปาง และสำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง

4. ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ(Gross Domestic Product : GDP) โดยการสืบค้นจากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [http:// www.nesdb.go.th](http://www.nesdb.go.th) และจากเอกสารประกอบการจัดทำประมาณการรายได้ภาษีสรรพากร

2.3.2 วิธีการการศึกษา

วิธีการศึกษาแยกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาโครงสร้างการจัดเก็บภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง และศึกษาถึงประเภทภาษีที่สำคัญ ที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปางสามารถจัดเก็บได้ รวมทั้งศึกษาถึงมาตรการภาษีสรรพากร ที่สำคัญ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538 - 2547 โดยใช้วิธีการศึกษาดังนี้

1) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ข้อมูลผลการจัดเก็บภาษีสรรพากร ประมาณการรายได้ภาษีสรรพากร รายงานประจำปีและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ของกรมสรรพากรที่เกี่ยวกับโครงสร้างการจัดเก็บภาษี รวมทั้งมาตรการและนโยบายภาษีที่สำคัญในช่วงระหว่างปีงบประมาณ 2538-2547

2) การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1) การวิเคราะห์โครงสร้างการจัดเก็บภาษีสรรพากร โดยใช้ข้อมูลโครงสร้างการบริหารของสำนักงานสรรพากรพื้นที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในท้องที่รับผิดชอบของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง จำแนกผลการจัดเก็บภาษีและประมาณการรายได้ภาษีสรรพากรแต่ละประเภทภาษีเป็นรายหน่วยจัดเก็บ ในเชิงพรรณนา และนำเสนอในรูปแบบตารางเป็นร้อยละ

2.2) ทำการศึกษาและวิเคราะห์ผลการจัดเก็บภาษีสรรพากรในแต่ละประเภทภาษีที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในท้องที่ สามารถจัดเก็บได้ โดยศึกษาตามประเภทภาษีที่สำคัญ คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ อากรแสตมป์ และรายได้อื่น ๆ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538-2547 โดยเทียบสัดส่วนของการจัดเก็บภาษีแต่ละประเภทต่อผลการจัดเก็บรวมของภาษีสรรพากรที่จัดเก็บได้ ค่าสัดส่วนที่คำนวณได้ จะทำให้ทราบถึงความสำคัญของภาษีแต่ละประเภทของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในท้องที่ที่จัดเก็บได้ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติเชิงพรรณนา และนำเสนอในรูปแบบตารางเป็นร้อยละ พร้อมนำเสนอในรูปแบบภูมิภาพ

2.3) ทำการศึกษาถึงมาตรการภาษีที่สำคัญในช่วงปีงบประมาณ 2538-2547 โดยศึกษาจากมาตรการและนโยบายภาษีสรรพากรต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการบริหารการจัดเก็บภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง ในเชิงพรรณนา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดเก็บและการประมาณการรายได้ภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538 - 2547 โดยใช้วิธีการศึกษาดังนี้

1) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลผลการจัดเก็บภาษีและ ประมาณการรายได้ภาษีสรรพากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง ข้อมูลผลการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร และ ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดลำปาง(Gross Provincial Product : GPP)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีสรรพากร แบ่งออกเป็น

2.1) ทำการเปรียบเทียบผลการจัดเก็บภาษีสรรพากรกับประมาณการรายได้ภาษีสรรพากร จากค่าดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษี(E) ดังนี้

$$E = T / \hat{T}$$

โดยที่ E = ดัชนีความพยายามในการเก็บภาษี

T = รายได้ภาษีอากรที่จัดเก็บได้จริง

\hat{T} = รายได้ภาษีอากรที่คาดว่าจะเก็บได้

ถ้าหาก ค่า E = 1 แสดงว่าความพยายามในการจัดเก็บภาษีอยู่ในระดับปกติหรือระดับที่ยอมรับได้

ค่า E > 1 แสดงว่าความพยายามในการจัดเก็บอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ

ค่า E < 1 แสดงว่าความพยายามในการจัดเก็บอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติต้องมีการแก้ไขปรับปรุง

โดยนำค่าดัชนีความพยายาม(E) ที่คำนวณได้มาศึกษาและวิเคราะห์ผลการจัดเก็บภาษีสรรพากร ของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปาง เปรียบเทียบกับประมาณการที่กรมสรรพากรกำหนด จำแนกเป็นรายประเภทภาษี

2.2) ทำการเปรียบเทียบผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรกับผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรของกรมสรรพากร โดยการหาอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรรวมของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปางเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรรวมของกรมสรรพากร

2.3) ทำการเปรียบเทียบผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรกับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด(GPP) โดยการหาอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรรวมของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำปางเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP)

2.4) ทำการเปรียบเทียบผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ โดยการหาสัดส่วนของผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรรวมต่ออัตรากำลังเจ้าหน้าที่ 1 คน

2.5) ทำการเปรียบเทียบผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรเปรียบเทียบกับต้นทุนในการจัดเก็บ โดยการหาสัดส่วนของผลการจัดเก็บรายได้ภาษีสรรพากรรวมต่องบประมาณรายจ่าย 100 บาท รวมทั้งหาสัดส่วนของงบประมาณรายจ่าย ต่ออัตรากำลังเจ้าหน้าที่ 1 คน

2.6) ทำการวิเคราะห์ความสามารถในการทำรายได้ให้รัฐ จากดัชนีความไหวตัวของภาษีสรรพากรต่อรายได้ ซึ่งเป็นดัชนีที่ใช้วัดการสนองตอบโดยรวมของภาษีอากร (Total Response) ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) โดยใช้สมการดังนี้

$$\text{ความไหวตัวภาษีสรรพากร} = \frac{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของรายได้ภาษีสรรพากร}}{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ}}$$

การสร้างสมการภาษีสรรพากรที่ใช้ในการประมาณค่าความไหวตัวของภาษีสรรพากร สร้างโดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาให้รายได้ภาษีสรรพากรในแต่ละประเภทที่จะทำการศึกษาเป็นตัวแปรตามและให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GPP) เป็นตัวแปรอิสระในรูป Double Logarithmic Function

$$\ln T_t = a_1 + b_1 \ln Y_t$$

โดยกำหนดให้ T_t = รายได้ภาษีสรรพากรแต่ละประเภทในปีที่ t

Y_t = ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในปีที่ t

a_1 = ค่าคงที่

b_1 = ค่าความไหวตัวของภาษีต่อรายได้

หลักเกณฑ์การวัดความสามารถของภาษีอากรในด้านความสามารถในการทำรายได้ ให้แก่รัฐมีหลักเกณฑ์ดังนี้

ค่าความไหวตัวของภาษีอากร เท่ากับ 1 หมายความว่า เมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเปลี่ยนแปลงไป รายได้ภาษีสรรพากรจะเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนเดียวกัน ซึ่งแสดงว่าระบบภาษีสรรพากรที่ทำการศึกษามีความสามารถในการทำรายได้ให้แก่รัฐในเกณฑ์ปกติ

ค่าความไหวตัวของภาษีอากร **มากกว่า 1** หมายความว่า เมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเปลี่ยนแปลงไป รายได้ภาษีสรรพากรจะเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนสูงกว่า ซึ่งแสดงว่าระบบภาษีสรรพากรที่ทำการศึกษามีความสามารถในการทำรายได้ให้แก่รัฐในเกณฑ์สูง

ค่าความไหวตัวของภาษีอากร **น้อยกว่า 1** หมายความว่า เมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเปลี่ยนแปลงไป รายได้ภาษีสรรพากรจะเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนน้อยกว่า ซึ่งแสดงว่าระบบภาษีสรรพากรที่ทำการศึกษามีความสามารถในการทำรายได้ให้แก่รัฐในเกณฑ์ต่ำ

ในการศึกษาดังนี้ความไหวตัวของภาษีสรรพากรต่อรายได้ครั้งนี้ สมการภาษีสรรพากรที่ใช้ในการประมาณค่าความไหวตัว แสดงได้โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาษีสรรพากรรวม กับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ผลคูณระหว่างค่าสัมประสิทธิ์ของรายได้จากภาษีสรรพากรรวมกับค่าสัมประสิทธิ์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) คือ ค่าความไหวตัวของภาษีสรรพากร โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา กำหนดให้รายได้ภาษีสรรพากรแต่ละประเภทภาษีที่ศึกษาเป็นตัวแปรตาม และให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) เป็นตัวแปรอิสระ ในรูป Double Logarithmic Function สมการค่าความไหวตัวภาษีสรรพากรมีดังนี้

$$\text{Ln } T = a_{IT} + b_{IT} \text{ LnGPP} \dots\dots\dots(1)$$

$$\text{Ln } PIT = a_{IPIT} + b_{IPIT} \text{ LnGPP} \dots\dots\dots(2)$$

$$\text{Ln } CIT = a_{ICIT} + b_{ICIT} \text{ LnGPP} \dots\dots\dots(3)$$

$$\text{Ln } VAT = a_{IVAT} + b_{IVAT} \text{ LnGPP} \dots\dots\dots(4)$$

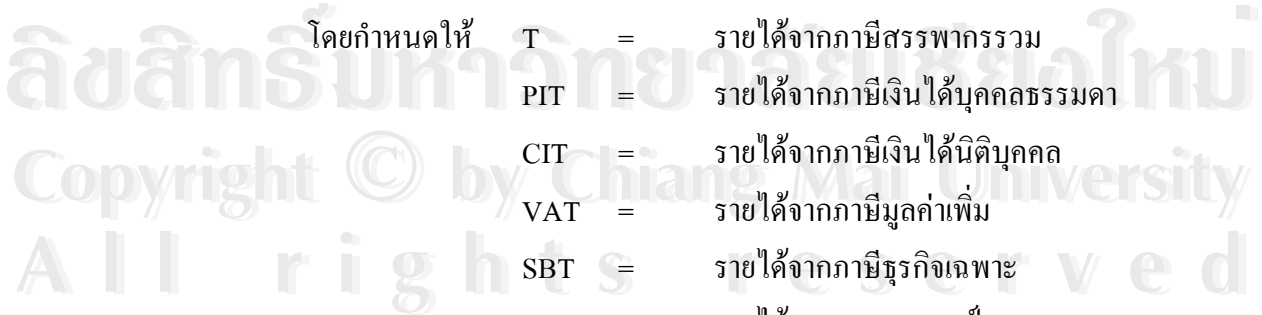
$$\text{Ln } SBT = a_{ISBT} + b_{ISBT} \text{ LnGPP} \dots\dots\dots(5)$$

$$\text{Ln } ST = a_{IST} + b_{IST} \text{ LnGPP} \dots\dots\dots(6)$$

$$\text{Ln } OT = a_{IOT} + b_{IOT} \text{ LnGPP} \dots\dots\dots(7)$$

โดยกำหนดให้ T = รายได้จากภาษีสรรพากรรวม
 PIT = รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
 CIT = รายได้จากภาษีเงินได้นิติบุคคล
 VAT = รายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม
 SBT = รายได้จากภาษีธุรกิจเฉพาะ
 ST = รายได้จากอากรแสตมป์
 OT = รายได้จากรายได้อื่น

$a_{IT}, a_{IPIT}, a_{ICIT}, a_{IVAT}, a_{ISBT}, a_{IST}, a_{IOT}$ = ค่าคงที่

b_{IT}	=	ค่าความไหวตัวของภาษีสรรพากรรวม
b_{IPT}	=	ค่าความไหวตัวของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
b_{ICT}	=	ค่าความไหวตัวของภาษีเงินได้นิติบุคคล
b_{IVAT}	=	ค่าความไหวตัวของภาษีมูลค่าเพิ่ม
b_{ISBT}	=	ค่าความไหวตัวของภาษีธุรกิจเฉพาะ
b_{IST}	=	ค่าความไหวตัวของอากรแสตมป์
b_{IOT}	=	ค่าความไหวตัวของรายได้อื่น

2.7) ทำการวิเคราะห์ความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยใช้ดัชนีความยืดหยุ่นของภาษีอากรต่อรายได้ ซึ่งเป็นดัชนีที่ใช้วัดการสนองตอบโดยอัตโนมัติ (Automatic Response) ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Response : GDP) เป็นการเปลี่ยนแปลงของรายได้ภาษีอากรที่ปราศจากผลของการใช้มาตรการภาษี โดยใช้สมการดังนี้

$$\text{ความยืดหยุ่นของภาษีอากร} = \frac{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของรายได้ภาษีอากรโดยอัตโนมัติ}}{\text{เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงในผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ}}$$

การจัดผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงมาตรการภาษีอากร (Discretionary Effect) ใช้วิธี Dummy Variable Method การสร้างสมการภาษีอากรที่ใช้ในการประมาณค่าความยืดหยุ่นของภาษีอากร สร้างขึ้นในรูปแบบเดียวกับการประมาณค่าความไหวตัว เพียงแต่เพิ่มตัวแปรหุ่นเข้าไปในสมการภาษีอากรดังนี้

$$\ln T_t = a_2 + b_2 \ln Y_t + c_2 D$$

โดยกำหนดให้ T_t = รายได้ภาษีสรรพากรแต่ละประเภทภาษีในปีที่ t

Y_t = ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในปีที่ t

D = ตัวแปรหุ่น - ให้มีค่าเท่ากับ 0 ถ้าปีนั้นไม่มีการใช้มาตรการภาษีที่สนใจ
- ให้มีค่าเท่ากับ 1 ถ้าปีนั้นมีการใช้มาตรการภาษีที่สนใจ

a_2 = ค่าคงที่

b_2 = ค่าความยืดหยุ่นของภาษีต่อรายได้

c_2 = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรหุ่น

หลักเกณฑ์การวัดความสามารถของภาษีอากรในด้านความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมีหลักเกณฑ์ดังนี้

ค่าความยืดหยุ่นของภาษีสรรพากร เท่ากับ 1 หมายความว่า เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและเปอร์เซ็นต์เปลี่ยนแปลงของรายได้ภาษีสรรพากร โดยอัตโนมัติเท่ากัน ซึ่งแสดงว่าระบบภาษีสรรพากรที่ทำการศึกษามีความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในเกณฑ์ปกติ

ค่าความยืดหยุ่นของภาษีสรรพากร มากกว่า 1 หมายความว่า เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศน้อยกว่าเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของรายได้ภาษีสรรพากร โดยอัตโนมัติ ซึ่งแสดงว่าระบบภาษีสรรพากรที่ทำการศึกษามีความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในเกณฑ์สูง

ค่าความยืดหยุ่นของภาษีสรรพากร น้อยกว่า 1 หมายความว่า เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมากกว่าเปอร์เซ็นต์เปลี่ยนแปลงของรายได้ภาษีสรรพากร โดยอัตโนมัติ ซึ่งแสดงว่าระบบภาษีสรรพากรที่ทำการศึกษามีความสามารถในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในเกณฑ์ต่ำ

ในการศึกษาครั้งนี้ สมการภาษีสรรพากรที่ใช้ในการประมาณค่าความยืดหยุ่น แสดงได้โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้จากภาษีสรรพากรรวมกับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ผลคูณระหว่างค่าสัมประสิทธิ์ของรายได้จากภาษีสรรพากรรวมเมื่อจัดผลของมาตรการภาษีออกแล้ว กับค่าสัมประสิทธิ์ของ GPP คือ ค่าความยืดหยุ่นของภาษีสรรพากร สร้างโดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา โดยให้รายได้ภาษีสรรพากรแต่ละประเภทภาษีที่ศึกษาเป็นตัวแปรตาม ขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด(GPP) ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระในรูปแบบ Double Logarithmic Function แล้วเติมตัวแปรหุ่น (Dommy Variable) เข้าไปในสมการ โดยถ้าปีใดมีการใช้มาตรการทางภาษีโดยจงใจสำหรับปีภาษีนั้น ก็ให้ตัวแปรหุ่นในสมการของภาษีชนิดนั้นสำหรับปีนั้นมีค่าเท่ากับ 1 แต่ถ้าปีใดไม่มีการใช้มาตรการทางภาษีโดยจงใจ ก็ให้ตัวแปรหุ่นในสมการของภาษีชนิดนั้นมีค่าเท่ากับ 0 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาษีสรรพากร และผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด(GPP) มีสมการค่าความยืดหยุ่นเป็นดังนี้

$$\text{Ln T} = a_{2T} + b_{2T} \text{LnGPP} + c_{2T}D_i \dots\dots\dots(9)$$

$$\text{Ln PIT} = a_{2PIT} + b_{2PIT} \text{LnGPP} + c_{2T}D_i \dots\dots\dots(10)$$

$$\text{Ln CIT} = a_{2CIT} + b_{2CIT} \text{LnGPP} + c_{2T}D_i \dots\dots\dots(11)$$

$$\text{Ln VAT} = a_{2VAT} + b_{2VAT} \text{LnGPP} + c_{2T}D_i \dots\dots\dots(12)$$

$$\text{Ln SBT} = a_{2SBT} + b_{2SBT} \text{LnGPP} + c_{2T}D_i \dots\dots\dots(13)$$

$$\ln ST = a_{2ST} + b_{2ST} \ln GPP + c_{2T} D_i \dots\dots\dots(14)$$

$$\ln OT = a_{2OT} + b_{2OT} \ln GPP + c_{2T} D_i \dots\dots\dots(15)$$

โดยกำหนดให้ T = รายได้จากภาษีสรรพากรรวม

PIT = รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

CIT = รายได้จากภาษีเงินได้นิติบุคคล

VAT = รายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม

SBT = รายได้จากภาษีธุรกิจเฉพาะ

ST = รายได้จากอากรแสตมป์

OT = รายได้จากรายได้อื่น

$a_{2T}, a_{2PIT}, a_{2CIT}, a_{2VAT}, a_{2SBT}, a_{2ST}, a_{2OT}$ = ค่าคงที่

b_{1T} = ค่าความยืดหยุ่นของภาษีสรรพากรรวม

b_{1PIT} = ค่าความยืดหยุ่นของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

b_{1CIT} = ค่าความยืดหยุ่นของภาษีเงินได้นิติบุคคล

b_{1VAT} = ค่าความยืดหยุ่นของภาษีมูลค่าเพิ่ม

b_{1SBT} = ค่าความยืดหยุ่นของภาษีธุรกิจเฉพาะ

b_{1ST} = ค่าความยืดหยุ่นของอากรแสตมป์

b_{1OT} = ค่าความยืดหยุ่นของรายได้อื่น

$c_{2T}, c_{2PIT}, c_{2CIT}, c_{2VAT}, c_{2SBT}, c_{2ST}, c_{2OT}$ = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรหุ่น

D_i = ตัวแปรหุ่น โดยกำหนดให้

$D_i = 0$ ถ้าปีนั้นไม่มีการใช้มาตรการภาษีที่จูงใจ

$D_i = 1$ ถ้าปีนั้นมีการใช้มาตรการภาษีที่จูงใจ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved